

1725 1. Beh. af Lovf. om Fæstegodssets Overg. til Selveiendom.

1726

over dem, der maatte mindst vente det, er, at der er en stærk Nætsfølelse i den fjerde Stand og en betydelig Agtelse for Eiendomsrettens Ufræntelighed; men ved at vedtage en Bestemmelse, med Hensyn til hvilken det er overordentlig omtvivseligt, om den ikke gjør et betydeligt Indgrib i Eiendomsrettens Ufræntelighed, bidrager man dog ikke til at styrke Nætsfølelsen hos den fjerde Stand; tværtimod, derved bidrager man kun til at kaste den sidste Skranke bort, der maatte vilde være i Stand til at redde os, naar Tiden kommer; men som nu vil blive forvandlet til et Baaben i den fjerde Stands Hænder, idet den fjerde Stand vil trængte til et Præcedents, og det vil ligge tilbøielig heri. Derimod er det ingenlunde min Mening at paasta, at enhverformhelt Bestræbelser for Fæstets Overgang til Selveiendom skulde opgives; paa ingen Maade. Min Mening er, at den Vej, som de ærede Forslagsstillere gaa og ere gaaede, ikke er rigtig, for det Første fordi den medfører Jæret, om hvis Udstrækning man ikke kan gjøre sig noget Begreb, men som maatte om ikke mange Aar vil vise sig at være langt større og mere krægende end til de mindre Formuer, end man nu tror, for det Andet, fordi denne Vej ikke vil føre til det Resultat, som man ønsker. Det er, som den høitæredede Minister meget rigtig bemærkede, en aldeles umodsigelig Sandhed, at mangfoldige Bønder have undladt at købe i Haab om en Tvangsafløsning, og det er en meget stor Illusion at tro, at en saadan Tvangsløb skulde være som et Damoklessværd, der hang over Godseierens Hoved; det har nu hangt saa længe, at jeg oprigtigt taler tror, at man ikke mere lader sig skræmme deraf. Men det udsætter den Tid, da man ved frie Overenskomster vil naae hen til det Punkt, hvor alt Fæste vil kunne gaa over til fri Eiendom. At dette Punkt vil kunne naas inden 30 til 40 Aar, føler jeg mig overbevist om, navnlig efterat den ærede Minister ifjor har indbragt et Lovforslag, som opfordrer Godseierne til af Hensyn til deres egen Interesse at sælge i det Mindste inden 1895. Vil man have det endnu hurtigere, saa er der mange Midler, som kunne anvendes, uden at gribe til saadanne Midler som disse. Der er overhovedet Noget ved disse Bestræbelser, som jeg for mit Vedkommende ikke kan billige, — der er Noget, som jeg ikke kan negte har stødt mig — nemlig den Politikk, man har fulgt, at bringe Fæstets Overgang til Selveiendom i Stand ved at true eller løfte Godseierne; af begge Dele er jeg en Modstander. Jeg har allerede udviklet, hvorfor

jeg er en Modstander af Tvang, men jeg er en lige saa stor Modstander af, at man vil løfte Godseierne til at sælge i Haab om at inddrage betydeligt Fæstegods; jeg er Modstander deraf, ganske simpelt, fordi jeg ikke hører til dem, der ere stredne saa langt frem med Tiden, at de betragte denne Vedhængen ved den nedærvede Eiendom som en Laabelighed; jeg for mit Vedkommende har i høj Grad denne Følelse, og jeg respekterer den i høj Grad hos Bondesfamilierne. Jeg anser det ganske vist ikke for nogen Ret for Bondens Efterkommere at faae Gaarden, men jeg anser det for en Billighedsag, og det er en Ting, som jeg har den største Sympathi med, naar de ønske at blive ved Gaarden. Jeg vil ikke sige, at det er nogen streng Pligt for Godseieren at sørge derved; men det forekommer mig overordentlig uheldigt, naar det erkendes som en Billighed fra Godseierens Side, saa at komme med et Lovforslag, der særlig frister Godseieren til at tilfødsætte denne Billighed. Jeg sigter ikke til det sidste Forslag, men til det fra 1861; thi det er utvivlsomt, at den Mindedel eller Tiendedel, hvorefter der er Tale, er noget saa Ubetydeligt, at enhver Godseier, der vil, let kan benytte denne Ret uden at krænke nogetformhelt Duste fra Bøndernes Side; jeg veed, i det Mindste paa min Egn, at den er bleven benyttet paa Nabogaardene med overordentlig Moderation; jeg veed endog, at Godseiere der, for at undgaa at krænke de betæffende Interesser, have fæstet de frigjorte Jorder bort igjen. Men jeg tror, at hvis man gaar længere frem paa denne Vej og vil løfte Godseierne ved saadanne Fordele, gjør man sig skyldig i Noget, som jeg anser for Haardhed imod Bondesfamilierne. Derimod er der en tredje Vej at gaa. Jeg har ikke det Mindste imod, at man anvender alle de Skarpsindigheder, som man nu anvender for at bringe en Tvangsløb i Stand, paa at bortrydde Hindringer for Salg, og der er adskillige Hindringer. Det er ikke min Hensigt at komme ind herpaa, da det ikke foreligger her, og der foreligger andre Forslag, hvor jeg kan komme ind derpaa; men der er Hindringer, som bevirke, at Godseierne — navnlig de store Godseiere — nødigt ville sælge, og der er Hindringer, som gjøre det vanskeligt for Bønderne at købe. Hvis man vilde anvende Lovgivningsmagten dertil, kunde disse Hindringer let fjernes, uden at man behøvede at krænke Nogens Interesse. Om de Herrer nu for Fremtiden ville gaa denne Vej, bliver deres Sag — jeg tror for Overrigt ikke, at de ville det —; men min Mening er i saa Henseende ikke af nogen Betydning. — Hvad